

Asia: VN/15371/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

BirdLife Suomi kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta

Uusiutuvan energian tuotannon ja siihen liittyvien toimien edistäminen on tärkeää. On myös ensisijaisen tärkeää, ettei ilmastonmuutoksen hillintätoimenpiteillä kiihdytetä luontokatoa. Hankeprosessien nopeuttaminen ei saa heikentää luonnon monimuotoisuuden tilaa eikä perustuslaissa säädettyjä mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa omaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Lupamenettelyjen keventämiseen ja prosessien nopeuttamiseen liittyy riskejä, jotka tulee huomioida. Hankkeiden nopeuttaminen on mahdollista vain, mikäli viranomaisresursseja on riittävästi ja viranomaisilla on riittävä asiantuntemus hankkeista, riskeistä, ympäristöstä ja vaikutuksista. Kokonaisuuden hallinta on hyvin haastavaa, koska monien hanketyyppien vaikutukset tunnetaan puutteellisesti.

Uusiutuvan energian nopean kehittämisen alue-kokonaisuus 14 § on ehdotuksen hankalin ja eniten tarkennuksia ja muutoksia vaativa osio. Maankäytön suunnittelu perustuu lievennyshierarkiaan, jonka keskeinen lähtökohta on kokonaisvaltaisesti erilaisilta vaikutuksiltaan sopivimman alueen valinta. Nopean kehittämisen alueiden nimeäminen voi synnyttää riskin lievennyshierarkian sivuuttamisesta, jos säädökset eivät ole riittävän hyvin alueiden sijoittumista ohjaavia.

14 a § Uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden nimeäminen

Ensimmäisen momentin mukaan uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiksi nimettäisiin sellaisia alueita, joilla uusiutuvan energian käyttöönotolla ei odoteta olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi alueen luonnonarvoista on päätöstä tehtäessä olemassa riittävät tiedot, jotta vaikutusten merkittävyyttä voidaan arvioida.

Mielestämme nopean kehittämisen valinnan tulee perustua kaavoissa osoitettuihin maankäyttömuotoihin. Nyt hallituksen esityksestä tulee mielikuva, että menettelyllä ohitettaisiin maankäytön suunnittelu, mikä johtaa todennäköisesti ongelmiin ympäristövaikutusten lisäksi myös esimerkiksi energian siirron ja logistiikan järjestämisen osalta.

Alueiden nimeämiseen tulee lisätä velvoite siihen, että nopean kehittämisen alueiden tulee olla yleiskaavoituksessa osoitettuna hankkeiden toteuttamiselle sopivaksi maankäyttöksi. Esitämme kohtaa ”Alueiden valinnassa tulee asettaa etusijalle keinotekoiset tai rakennetut pinnat ja ihmistoiminnan seurauksena muutetut alueet.” muutettavaksi muotoon: ”Alueiden valinnassa tulee asettaa etusijalle keinotekoiset tai rakennetut pinnat, ihmistoiminnan seurauksena muutetut alueet sekä yleiskaavoituksessa toimintaan sopivaksi osoitetut alueet”.

Yleiskaavoitettujen alueiden ulkopuolelta ei ole nähdäksemme juurikaan suuria alueita, joiden luontoarvot tunnetaan ja joilla uusiutuvan energian käyttöönotolla voidaan olettaa olevan vain vähäisiä vaikutuksia luontoarvoihin ja joissa nopean kehittämisen alueeksi nimeämisen edellytyksenä olevat tiedot vaikutuksista olisivat riittävän luotettavasti arvioitavissa. Esimerkiksi yleiskaavoituksessa teollisuusalueiksi osoitetuilla alueilla, on todennäköistä, että etukäteistiedot sen arvioimiseksi, onko uusituvalla energialla merkittäviä ympäristövaikutuksia, ovat olemassa. Valtaosassa yleiskaavoitettujen alueiden ulkopuolisista alueista ympäristöä ja tätä kautta potentiaalisia vaikutuksia koskevat tiedot ovat riittämättömiä.

Pidämme 2. momentissa listattuja uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueiden ulkopuolelle jätettävien alueiden listaa riittämättömänä. Suomesta on olemassa sekä maa- että merialueita koskevia selvityksiä, joissa on tunnistettu luonnon monimuotoisuuden säilymiselle erityisen tärkeitä luontoalueita myös suojelualueverkoston ulkopuolelta, ja tärkeitä alueita on löytynyt muun muassa uusiutuvan energian hankkeita varten toteutetuissa selvityksissä. Listalle on mielestämme välttämätöntä lisätä ”Luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä todetut alueet”. Nykyinen kyseisen momentin kohdan 5 ilmaisu ”herkkyyskartoituksissa tai vastaavissa” on epäselvä, eikä vastaa yleistä käytäntöä.

Esitämme kohtaan lisättäväksi myös 3. momentin: ”Alueiden rajauksessa tulee varmistaa, ettei toiminnasta synny merkittäviä vaikutuksia 2. momentissa mainituille alueille.”

Alueiden nimeämisprosessissa on huomattavaa, että uusiutuvan energian tuotantolaitokset ovat hyvin erilaisia. Toisten vaikutukset rajoittuvat tuotantolaitokseen ja energian siirtojärjestelmien

välittömään lähiympäristöön. Toisten haitallinen ympäristövaikutus voi yltää yli kymmenen kilometrin päähän, kuten merituulivoimaloissa.

14 d § ja 14 e §

Pykälissä käytetään termiä ”erittäin todennäköisesti merkittävä haittavaikutus”. Termi poikkeaa normaalisti käytetyistä, nykykäytännöistä ja on epäselvä ja perustelematon. Milloin haittavaikutus on erittäin todennäköisesti merkittävä, milloin todennäköisesti merkittävä ja milloin mahdollisesti merkittävä? On myös huomattava, että toistaiseksi tutkimustiedot ovat monien toimintojen suhteen vajavaisia. Suomessa käytetään yleisesti varovaisuusperiaatetta, kun vaikutuksia, arvioinnin tarpeita ja muita toimenpiteitä pohditaan. Pidämme erittäin todennäköisesti merkittävä haittavaikutus - ilmaisua epäonnistuneena, ja esitämme sen korvaamista vakiintuneella ja yksiselitteisemmällä terminologialla.

19 § Muutoksenhaku

Esityksen 19 §:n mukaan muutoksenhaku olisi muuhun maankäytön suunnitteluun verrattuna rajoitettua. Perustuslain 2 §:n mukaan yksilöllä on oikeus osallistua ja vaikuttaa elinympäristönsä kehittämiseen. Esityksessä muutoksenhakuoikeutta ei olisi yksiselitteisesti esimerkiksi ympäristöjärjestöillä, vaikka ne ovat keskeinen kansalaisyhteiskunnan toimija erityisesti luonnon monimuotoisuutta ja ympäristöä koskevissa päätöksissä. Pidämme välttämättömänä, että lakiin lisätään luonnonsuojelujärjestöjen muutoksenhakuoikeus. Mahdollisuus vaikuttaa on keskeistä myös uusiutuvan energian hankkeiden hyväksyttävyyden kasvattamisessa.

Pyydämme ottamaan lain edelleen kehittämisessä huomioon edellä esittämämme,

BirdLife Suomen puolesta, Helsingissä 19.12.2024

Aki Arkiomaa, toiminnanjohtaja

Arkiomaa Aki
BirdLife Suomi ry